ЗВОН

Беларуская штодзенная палітычна-літэратурная часопісь.

Рукапісы павінны быць перапісаны чытэльна. Аплата прынятых рукапісау залежыць ад рэдакцыі. Рукапісы назад не выдаюцца.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: м. Менск, Юбілейны дом.

Цана нумару 1 марка.

ГОД ВЫДАНЬНЯ I.

РЭДАКЦЫЯ адчынена штодня ад 9—12 гадз. і ад 5—7 гадз.

Цана абвестак:

за 1 радок за тэкстам . 2 м.
шукаючым працы, за абвестку . . . . 2 м.

№ 18. Менск, Пятніца 3 кастрычніка 1919 г. № 18.

Мая навука.

Мне мудрасьці кніжнай не дау Бог пазнаці,
Мой бацька ня мог даць раскошау такіх:
Научыуся я слоу беларускіх ад маці
І дум беларускіх бяз школы і кніг.
Ад самай красы маіх дзен невясёлых
Настаунікам быу беларускі абшар;
Усходы палеткау і гоманы у селах
Навуку сваю мне прыносілі у дар.
Душу акрылялі прыгожасьці сьвету,
Па гонях пад небам лунала яна,
Купалася у сонцы вясёлкай расьпетай,
Сама, як вясёлка, як казка-вясна.
І пьяная чарамі, пьяная песьняй,
Як сон заварожаны райскіх мясьцін,
Шаптала мне дзівы цьвітучых прадвесьняу
І песьняй лілася з паходам часін.
Бурлівая рэчка і млын гутарлівы
Адмерным разгоністым плюскатам вод
Складалі мне рытму мастацкіе зьвівы,
Параджвалі складау раскоцісты ход.
Цяністые біташа шляху прысады
І, у вырай лятучые, гусяу шнуры
Гармонію уводзілі у песельным складу,
Сачылі нязгоднай зваротак ігры.
Зяленае поле рунеючым збожам,
Цьвітучая у сонечны цьвет сенажаць
Мне песьню квяцілі узорам прыгожым,
Вучылі, як словы у вянок завіваць.
Ад шопату сьпелых пшанічных калосьсяу,
Ад тэлесту лісьцяу узьмежных ігрушь
Музычнае водгульле у песьню лілося,
Зліваліся з жальбамі скрыуджаных душ.
Шум бору адвечнага казкавым сказам
Нашэптывау сумную повесьць жыцьця
І песьню у шум-гоман захоплівау разам,
Заснуушые думы будзіу з небыцьця.
А сонцо, скрозь сеючы іскры па сьвеце,
Мне песьню іскрыло нябесным сьвятлом,
А вецер, што у полі рве дзерны і сеці,
Дау волю і крыльля лунаці арлом.
Каса і сякера і цэп малацьбітны
Магутную волатау сілу далі;
Марозы і сьпекі далі гарт нязбытны
Мне песьню як звон, як пярун адлілі.
Так іншай ня знаушы навукі і школы,
У пацемках шукау і знайшоу божы дар;
Цяпер маймі скарбамі думы-саколы,
Цяпер беларускай я песьні уладар!

Янка Купала.

Вольная Трыбуна.

Наша орыентацыя.

На Беларусі наогул тры чверці праваслауных беларусау і адна чверць беларусау каталікоу. Першые і іх інтэлігэнцыя лічаць сябе рускімі і усею душою рады далучыцца да Расіі, (толькі не бальшавіцкай). Другіе разам з сваею інтэлігэнцыяю хочуць безварункова падпасьці пад Польшчу.

Навет ня робячы плебісцыту, можна наперад сказаць яго рэзультаты. Праваслауные беларусы і жыды выскажуцца за прылучэньне да Расіі, а каталікі за прылучэньне да Польшчы. На аснове плебісцыту Беларусь падзеліцца на дзьве няроуных часьці. Большая адойдзе да Расіі, а меньшая да Польшчы. Граніцаю паміж гэтымі часьцямі будзе тая паласа, дзе жыве пароуні праваслауных і каталікоу. Граніца гэтая пройдзе па Гродзенскай і Віленскай губэрнях, бліжэй к заходу.

На перашкодзе гэтаму разьвязаньню пытаньня аб льосі Беларусі стаяць жаданьня беларускіх інтэлігэнтау патрыотау, лік каторых з кожным днем павялічваецца і каторые, ня гледзючы на забарону (фактычную) вясьці пропаганду па асьвядамленьню свайго народу, чым далей, тым большы маюць уплыу на яго.

Гэтая інтэлігэнцыя хоча бачыць Беларусь перш усяго *непадзельнаю* а затым *незалежнаю*.

Затым у інтарэсах Антанты і Польшчы, каб апошняя была досыць дужаю дзяржаваю, каторая-б ізалiравала Нямеччыну ад Расіі. А сама этнографічная Польшча заслабая, каб быць пераnонаю экономічнаму злучэньню апошніх дзьвех дзяржавау.

Значыць і беларускіе патрыоты, і Польшча і Антанта будзе рабіць усе магчымае, каб плебісцыт дау непадзельнасьць Беларусі і незалежнасьць яе ад Расіі.

Цяпер пытаньне у тым, з кім мае непадзельная Беларусь ісьці, бо можна гаварыць толькі аб нацыянальна культурнай і політычнай незалежнасьці Беларусі, а не экономічнай. Экономічна, як край, ня маючы ні свайго жалеза, ні вуглю ні фабрык і заводау, Беларусь будзе ад некага залежаць.

Экономічная залежнасьць Беларусі ад Расіі, калі б яна у крайнім выпадку была, вельмі шкадліва для беларусау, бо, як усім ясна, Расія сама экономічна вельмі слабая.

Безпасрэдная экономічная зьвязь Беларусі з Польшчаю была бы нам шкадліва у нацыянальных адносінах, не гаворачы ужо аб тым, што і усіх нашых экономічных патрэб (напрыклад, у хлебі, цукры) яна ня можа здаволіць.

З намі слабымі нацыянальна і экономічна мала лічацца.

Безпасрэдные цесные адносіны нашые з Польшчаю загражаюць нам вынарадаваньнем беларусау.

Пісьменьнік Васілеускі у сваей кнізе „Літва і Беларусь“ зьвяртае увагу на тое, што беларусы асымілююца палякамі і кацапамі, затое самі асымілююць украінцау і ліцьвіноу.

Ня хочучы нікога асымілеваць, мы павінны ісьці цесна з тым, хто нас не асымілюе.

Саюз наш з Украінаю і Літвою, баронячы нас ад вынарадаваньня самы натуральны нацыянальна і карысны экономічна. Украінская мова найбліжшая да беларускай. У нас была агульная з украінцамі дзяржауная мова. Украінскіе вучоные даводзяць што Літоускі Статут і другіе старые акты пісаны у іх мове. Украіна дасьць нам хлеб, цукер, мясо, жалезо, вугаль у адмену на лес. Праз Літву мы будзем мець прыступ да мора і прывозіць з-заграніцы тое, чаго ня маем і не дастанем ад Украіны і Літвы.

І гістарычна мы прылучыліся спачатку да Літвы, а пасьля па заваяваньню Кіева Літвою і да Украіны. Літва, Беларусь і Украіна складалі адну Літоуска-Рускую дзяржаву.

Пэуна, што на нас зноу будуць нападаць з усходу і нам трэба будзе для абароны увайсьці у фэдэрацыю з чэхамі, палякамі і інш. Але-ж тагды гэты саюз, саюз Літвы, Бе ла

русі і Украіны з аднаго боку з Польшчаю і інш. з другога, будзе саюзам „роунага з роуным і вольнага з вольным“.

Мы ведаем, што нацыянальны уціск з боку палякоу даправадзіу украінцау да казацкіх войнау пры карале Яне Собесскім, каторые былі першаю прычынаю заняпаду Польшчы.

Рэлігійны уціск праваслауных беларусау змусіу Юрья Коніскага прасіць Кацярыну аб далучэньні Беларусі да Расіі.

Мы герымо, што Польшча не дапусьціць тых самых гістарычных абмылак, за якіе яна больш як на сто гадоу страціла дзяржаунае жыцьце.

Уціск украінцау казакамі так сама прывеу да заняпаду Расіі.

Апіраючыся на Украіну, мы не баімося нікога, з кім бы лес ня прывеу нам жыць.

Што тычыцца цяцьця некаторых беларусау да поунай незалежнасьці, то пакуль лесы народау рашаюцца аружнаю сілаю Беларусь нігды ня убачыць поунай незалежнасьці.

Ад XIII веку да гэтага часу беларусы зьяуляюцца самым ціхім не ваяцкім народам. Дзякуючы гэтаму, Беларусь так легка падпала пад уладу Літвы. Затым любоу да спакою змусіла яе разам з Літвою увайсьці у вунію з Польшчаю каб лепей было бараніцца ад Маскоушчыны.

З часау рэволюцыі многіе народы здолелі утварыць свае войскі, як чэхі, палякі і інш. Беларусы гэтага не маглі зрабіць.

Не апіраючыся на ваенную сілу, яны пэуна будуць папіхачамі, пакуль аружная сіла, а ня права рашаюць лесы народау. **Г.**

Варункі нацыянальнага адраджэньня.

Якіх трэба нам варункау, ці абставін, для праудзівага, поунага нацыянальна-дзяржаунага адраджэньня нашага народу?

Калі добра удумацца пры адказе на гэткае пытаньне, мы пераканаемся што гэтакіх варункау нямнога. Можна нават сказаць, што на гэта патрэбны адзін толькі варунак, але за тое канечны і неабходны: гэта—*еднасьць мэты—еднасьць сіл.*

Раскрыемо скобкі гэтае формулы і папрабуем прааналізаваць яе зьмест дакладней, у зьвязку з матэрыялам, які для гэтага зьместу падае сучасная беларуская дзейснасьць.

Вось і падкрэсьлім, што у справе нацыянальнага вызваленьня мэта мусіць быць толькі адна, бо толькі такая, усяму народу блізкая ясная і конкрэтная, можа зліць у вадно усе народные сілы дзеля яе здабыцьця.

Але і усенароднае значэньне вызваляючы рух можа адтрымаць толькі тады, калі у яго аснове ляжыць момэнт *нацыянальны*, а не які іншы. Момэнты клясавые, соцыяльные, эконамічные і ім падобные могуць быць побач, у дадатковых пунктах нацыянальнае плятформы, але не павінны займаць у ей першараднага мейсца, бо гэта адразу разабьець сілы усенароднага руху клясавымі ды соцыяльнымі антагонізмамі і партыйнымі супярэчкамі.

Ото-ж забеспячэньне вольнасьцяу нацыі і роднаму краю, здабыцьце ім належных і адпаведных рэяльным абставінам форм політычнага жыцьця - гэта і павінно быць асноуным заданьням беларускага нацыянальна-дзяржаунага руху.

Нашая справа утрудняецца тым, што нашая нацыя цяпер, асабліва у шэрых сялянскіх масах, як і у працягу усей нашае цяжкае гісторыі,—у процэсе фармаваньня. Наш народ цэлы час свайго гістарычнага жыцьця расьціу і адначасна трациу сваю інтэлігэнцыю, панство, буржуазію, аддаючы іх дужэйшым суседзям. Процэс фармаваньня народау быу вельмі трудным: то усе, здаецца, ідзе добра, уверх, то ізноу падае, руйнуецца; але спробы падняцьця і адраджэньня не спыняюцца ні у вадным сталецьці і ня наша у гэтым віна калі ня могуць набраць адпаведных свайму праву, ліку і народнай масе сіл. Дзеля гэтага нацыя нашая заусягды вызначалася аднабочна, аднаклясова, бо пераважна была сялянскай. У гэтым яе сіла, але тутака і яе слабасьць, якая асабліва шкодзіць нацыянальнай справе у рашучые гістарычные момэнты.

Гэтак было, так есьць, але трэба, каб далей і у будучыні было лепей. У сучаснай стадыі людзкага поступу нацыя ня можа абыйсьціся без буржуазных элементау і мы, калі хочым быць нацыяй, мусім ісьці агульна-людзкаю сьцежкаю. Асабліва гэта важна нам, беларусам, пры гэтай нявысокай культурнай урауні на якой стаяць нашые народные масы, ды пры нашай вялізарнай беднасьці на сьвядомую ідэйную інтэлігэнцыю, што мы адчуваем на кожным кроку накол сябе.

Нацыянальна—дзяржаунае адраджэньне вымагаець ад нацыі перш за усе вялікае працы. На гэту працу павінны быць выкарыстаны усе інтэлектуальные сілы нацыі,—а іх найбольш як раз у яе буржуазных слаех. Легкаважыць гэтые сілы, адкідаць іх, а тым больш ставіць іх у абставіны, варожые нацыянальнаму руху, гэта была бы невыбачальная абмылка і страта для нацыянальных інтарэсау. І праз тое ізноу-такі асноваю руху павінен быць момэнт нацыянальны, аднолькова блізкі і буржуазным слаям, усе ж іншые пункты пляцформы, звязаные з эконамічнаю ды соцыяльнаю структураю жыцьця Беларусі, павінны быць распрацованы зараз-жа, але супольна, пры учасьцці усіх слаеу народу, у тым ліку і буржуазных

Гутарка аб беларускай мове.

(Глядзі № 13).

Так было, прыкладам, у Аустрыі ня толькі з украінцамі, а і з чэхамі і іншымі славянамі. Немцы, бадай, саусім анямечылі іх: чыноунікі, паны ды меськіе людзі ужо усе гаварылі панямецку, і толькі цемные вясковые мужыкі гаварылі сваей роднай мовай. А як настала у Аустрыі праудзівая конституцыя і сяляне трохі прасьвяціліся, яны пачалі дабівацца сваей мовы у школе. Грамады сялянскіе пісалі прыгаворы і падавалі іх у парлямэнт, ці, інача, у свой Сойм. Выбіраючы дэпутатау у Сойм, яны наказывалі ім, каб тые дамагаліся сваей школы. Склікалі мітынгі, ці веча, на якіх выносілі пастановы аб патрэбе школ у роднай мове. Раз-за-разам успаміналі пра гэта сваім дэпутатам лістамі ад грамад, гурткоу, саюзау. Урэшце усе народы у Аустрыі прымусілі такі Урад завесьці, замест нямецкіх, свае школы, а чыноунікау—гаварыць на роднай мове; і цяпер там усе прасьвечаные і простые людзі гавораць сваей нацыянальнай мовай, цяпер там ужо няма мовау мужыцкіх і панскіх. Так сама паускрасалі народные мовы у Норвэгіі, Гіталіі, у Фінлядыі, на Украіне, у Літве, у эстау, у латышоу; так сама шырока адраджаецца наша Беларусь, уваскрасае наша беларуская мова.

Паслухайце, што кажа аб гэтым адзін з прасьвечаных латышоу. Гадоу колькі назад неяк заехау да аднаго майго знаемага вучыцеля, шчырага беларуса, адзін латыш, інжэнер, які рабіу артэзыянскіе студні (калодзежы), і, пачуушы ад настаувіка беларускую мову, кажа мне: „Вось ужо я тры годы працую на Беларусі і толькі сярод сялян я чую беларускую мову, але ніколі ня чуу яе у інтэлігэнтай сям'і; першы раз пачуу тут. Вось так калісь-то было і у нас. Наша інтэлігэнцыя і усе меськіе людзі саусім ужо былі анямечыліся, бо усе школы, ад пачатковых да Унівэрсытэту у Дэрпце (Юр'еу), былі нямецкіе; толькі па глухіх весках, сярод простых сялян чутна была чыстая латышская мова ды можа у двух-трох сем'ях інтэлігэнтных латышскіх патрыотау, якіе з любасьці да свайго народу, вывучылі яго мову і пісалі на ей. Калі Расійскі Урад, пабачушы небяспечнасьць з боку остзэйскіх баронау, пачау сціскаць немцау, заводзіць абрусеньне, то ен скрозь пальцы глядзеу на тое, што інтэлігэнтные латышы працуюць над адраджэньнем латышскай мовы. Урад бачыу, што калі латышом не рабіць перашкоды, яны куды жвавей будуць самі змагацца з немцамі. І, сапрауды, прайшло ня так ужо шмат часу, як у нас пазаводзіліся латышскіе шко-

А узмацаваўшы беларускую нацыю, з усімі яе складовымі элемэнтамі, паставіўшы яе на цьверды грунт пэўнымі формамі політычнага істнаваньня, мы тагды будзем мець можнасьць ісьці побач з усімі эўропэйскімі культурнымі нацыямі, да уселюдзкага братэрства. Шлях-да інтэрнацыяналу ўдзе тольکі праз нацыю. І калі наша нацыя не саусім скрысталізавалася, дык на яе формаваньне, цэмэнтаваньне трэба напружыць усю нашую энэргію, каб не загінула нацыянальная справа.

Мажлівасьць у нашым нацыянальна-дзяржаўным адраджэньню усякіх катаклізмаў з боку, паміма нашае волі, права і дамаганьняў яшчэ больш падкрэсьлівае важнасьць усенароднага еднаньня, на якое наша нацыя магла бы проціў гэтых катаклізмаў аперціся. Досыць ужо катаклізмаў пэражыў наш народ і нам цяпер асабліва страшна каб не было катаклізму ідэйнага: трэба нам моцна убіць сабе у памяць, у розум, у сэрцо, што без усенароднага еднаньня кале нацыянальнага ідэалу няма ні нацыянальнага руху, а ні самой нацыі; а без нацыі ня будзе політычнага жыцьця й об'екту нацыянальнай працы...

І вось калі мы ня хочам знайсьціся пад абухам такіх абставін, якіе распыляць на пясок наш народ і звярнуць наш край ізноў у процэсс несьвядомага кіраваньня да яднаньня якое там калісь мае быць, калі мы ня хочым страціць момэнту гісторыі спрыяючага нам, калі мы ня хочам, урэшце, падкапаць унутраным розрухам самага істнаваньня нашае нацыі, мы павінны усе нашые часьцінныя ідэалы, практычные заданьні дый партыйную працу паддаць першанству гэтага усебеларускага нацыянальнага сьцягу, які зьбярэць да купы й утрымае каля сябе усе нацыянальна сьвядомые элемэнты беларускага народу і інтэлігэнтнага грамадзянства, ажно пакуль справа Беларусі, як політычнага і нацыянальнага арганізму, ня стане урэшці на пэўны і цьверды грунт.

І толькі пры гэткай умове, кіруючыся *усе разам* дружнымі сіламі да адзінай мэты, мы здалеем вырваць нашую бацькаўшчыну Беларусь з няволі небыцьця і раскінуць перад ею шлях праўдзівай свабоды, волі і усестаронньняга разьвіцьця.

Раман Суніца.

З газэт.

Украіна, Расія і Польшча.

Пад такою назваю тыднёвік „Chata Polska“ выдрукаваў пера давы артыкул гэтакага зьместу:

„Даўнейшая польская дзяржава шырока распасьцірала свае граніцы на усход, што сталося ня мечам, але дабравольнай згодай мясцовага насяленьня. Літва і Беларусь, як Валынь, Украіна и Падольле, хіліліся пад апякунчые скрыдлы Рэчыпаспалітай Польскай, каб усьцерагчыся крыжацкага, маскоўскага або турэцка-татарскага забору“.

Украіна, Валынь і Падольле не маглі самі ад сябе хіліцца да Польшчы па той простай прычыне, што яны ўваходзілі у склад Беларуска-Літоўскай Дзяржавы, каторую моцна шанавалі і аддзяляцца ад яе ніколі не жадалі. Лучыліся з Польшчай не паасобные провінцыі Бел.-Літ. дзяржавы, а уся дзяржава цалкам. Гэта было вельмі добра, бо разам лягчэй было бараніцца ад супольных ворагаў, але калі Польшча перастала паважаць самабытнасьць народаў, складаўшых Белар.-Літ. дзяржаву, то гісторыя была сьведкаю таго, што мы бачылі у быўшай Расіі. Украіна пры Хмяльніцкім аддзялілася і чуць не паддалася была туркам, і толькі рэлігія злучыла яе на пагібель сваю з Масквою. Беларусь і Літва падчас Люблінскай вуніі хацелі зваляць проці Польшчы паспалітае рушэньне і вельмі кепска зрабілі, што не звалалі, бо да вайны напэўна не дайшло-б, а усе мы разам не перажылі-бы таго, што пережылі пазьней. Польшча змушана была-б паважаць правы сваіх саюзьнікаў, і гісторыя ня ведала-б разьдзелу Рэчыпаспалітай паміж суседзямі. Гісторыя—найлепшы настаўнік!

„Але праўда“,—піша далей „Chata Polska“: „у даўнейшай Польшчы ня усе насяленьне цешылося роўнымі правамі, ня увесь народ карыстаў поўнаю вольнасьцю, але, у кожным выпадку, не было розьніцы паміж шляхтаю польскаю, літоўскаю і рускаю (беларускай і украінскай! Рэд.); аднакі цяжар меў селянін с-пад Варшавы, Вільні, Менску ці Кіева і навет сяляне, жыўшые далей на усход, былі меней уціснены, бо асьцерагаліся, каб яны не паўцякалі у незбаданые стэпы. У параўнаньні з Расіяй Польшча была краем вольнасьці, а Расія няволі. Ня дзіво, што суседніе народы і дзяржавы цягнулі да Польшчы і з ею лучыліся...

Але калі наступіў разбор Польшчы і ўрады расійскіе,—ўрады прасьледаваньня, гвалту і уціску,—здавалося, што хітрая расійская політыка прывядзе да поўнага змаскві чэньня, асабліва беларусаў і украінцаў. На шчасьце гэтак ня сталося, але у кожным разе сьвядомасьць нацыянальнай асобнасьці як у беларусаў, так і украінцаў вельмі слабая і трэба многа працы і часу, каб шырокіе масы беларускага і украінскага люду пачулі сябе народам.

Польшча мусіць у імя уласнага інтарэсу і у імя інтарэсаў тых народаў дапамагчы ім вызваліцца з чужога, варожага ярма і аблягчыць выйсьце на дарогу самабытнасьці“.

Эстонская дзяржава.

„Гонец Мінскі“ падае цікавые весткі об Эстонскай дзяржаве, каторыя...

лы, пачалі выходзіць свае газэты і кніжкі. Незабавам і меськіе людзі пакінулі нямецкую мову і пачалі гаварыць сваею роднаю латышскаю мовою. Сяляне дзівіліся, што меськіе паны пачалі гаварыць па-мужыцку: ім спачатку здавалося, што паны кпіны строяць, сьмяюцца з іх, але хутка праканаліся, што гэта ня сьмешкі і з таго часу пачалі шанаваць сваю родную мову. Потым урад расійскі стаў ціснуць і латышоў, але позна: нішто ужо ня можа спыніць латышскага нацыянальнага адраджэньня.

— Калі—кажа ён—і у вас беларусаў праківуўся сярод інтэлігэнцыі гэты рух, то незабавам ён перакінецца у сялянскіе масы, гдзе яшчэ добра захавалася родная мова; тагды і у вас скрозь запануе народная беларуская мова“.

—А мне здаецца, лепей было б, каб усе народы у вадной дзяржаве гаварылі адною мовою: усіх можна-б разумець, і цябе скрозь разумелі б.

— Бачыце, па усіх рознапляменных дзяржавах, побач з мейсцовай, народнай, вучаць і дзяржаўную мову. Так было у Аўстрыі, так робіцца у Швэйцарыі, Англіі; так трэба было-б зрабіць і у нас. Дзяржаўная мова патрэбна дзеля зносін народаў паміж сабою; на гэтай-жа мове гавораць і у парлямэнце, бо немажліва кожнаму ведаць мовы усіх народаў, што насяляюць дзяржаву.

Калі-б па школах вучылі на мейсцовых мовах, тагды-б і чужую лягчэй было-б вывучываць, бо граматны чалавек на сваей мове, лягчэй зразумее чужую. Вось вы паглядзеце на жыдоў: яны у сваіх хэдэрах (школах) вучацца пасвоему, а потым легка вывучываюцца, скажам, і парасейску і панямецку. Есьць ведома, зручней было-б, каб ня толькі на абшарах адной дзяржавы, але каб і па усім сьвеце была толькі адна мова. Але-ж гэта немажліва. Ніякі народ насьвеце не пакіне свае мовы і не перавучыцца на чужую. Вось прыкладам, ангельцы, гэты найкультурнейшы народ на усей Эўропе: яны падрад колькі сотак гадоў намагаліся усімі праўдамі і няпраўдамі, каб аб'англічаніць ірляндцаў. Урэшце ужо здавалося, што мова ірляндзкая саусім счэзла, бо скрозь у Ірляндыі усе гаварылі паангельску, хіба толькі у горах, у самых глухіх куточках, куды не даходзіла ніякая, культура, гаварылі людзі паірляндзку. І вось, калі у Англіі былі скасованы усялякіе нацыянальные перашкоды, некаторые з прасьвечаных ірляндцаў пачалі вывучываць гэтую старадаўнюю мову, пісаць на ей кніжкі; цяпер гэтая мова заведзена ужо па школах і на ей пішуць ды гавораць і па гарадох... Забарона роднай мовы па школах толькі затрымлівае разьвіцьце народу.

Сымон Рак.

(Канец будзе).

рая асаблівa апошнімі часамі высуваецца на чало вядомых дзяржаваў надбалтыцкіх. Зазначышы, што Эстонія мае урад і што эстонскі устаноучы сойм быу складзены на аснове агульнага, таемнага, роунага права, газэта паведамляе, што: „Эстонская армія лічыць каля 40.000 рэгулярн. войска і да 25.000 т. з. самаабароны. На чале збройных сіл стаіць гэнэрал Лейданар, бышы падпалкоунік расійск. Гэнэр штабу, чалавек вельмі здольны у вайсковых справах, прыхільнік Пілсудскага і маючы спачуцьце у розных палітычных партыяу. Што тычыцца загранічнай палітыкі, то цэлая Эстонія стаіць за адарваньне ад Расіі. Адносіны да немцау—непрыязные.

Упадабаная концэпцыя у эстонцау—гэта бльок малых дзяржаваў, што утварыліся на руінах усерасійскай імпэрыі (Эстонія, Лотва, Літва і, само сабою разумеецца, Беларусь і Украіна). Бльок гэны мае быць не адно абаронным, але так сама і гаспадарным.

Бльок той павінен лучыцца каля Польшчы, па скольку гэта апошняя пойдзе дарогаю шчыра дэмократычнай політыкі“.

Урады Дэнікіна на Украіне.

Украінскіе газэты у Галіцыі друкуюць прыказ Дэнікіна, каторы такім спосабам разьвязвае справу украінскай мовы:

„Абвяшчаю, што языком дзяржаўным Расіі есьць мова расійская, але не дапушчаецца і забараняецца прасьледаваньне мовы маларускай. Кожны мае права гаварыць у ва усіх дзяржауных інстытуцыях па-маларуску. У школах дзяржауных язык маларускі можа быць выкладаны, як прадмет; у першых гадох навука у народных школах, дзеля лепшага разуменьня, можа выкладацца у мове маларускай, толькі школы прыватные маюць поуную слабоду у гэтым сэнсе, а так сама і друк“.

Альбоускіе газэты паведамляюць што урад Дэнікіна што раз болей прыціскае украінцау. Ен ня толькі арыштуе і разстрэльвае тых, хто мае адвагу называць сябе украінцам, алє зачыняе усе школы і душыць увесь рух прасьветны. Афіцэры Дэнікіна зайшлі так далека, што зьнішчылі у Кіеве помнік украінскага поэта Шэучэнкі.

БЕЛАРУСКАЯ КРОНІКА.

Дэлегацыя настаунікау Навагрудзкага павету. У. Ц. Раду В. і Грод. прыбыла 22 д. дэлегацыя ад сялян і настаунікау беларусау у справе адкрыцьця беларускіх народных школ.

Ухіленьне са службы. Цэнтр. Рада В. і Г. паведамляе, што з урадовых пасад ухіляюцца беларусы-праваслауные. Аб гэтым паступаюць скаргі.

Кіраунік жыдоускімі справамі пры Менскім Округу, П. Д. Стэйнбак, сымпатызуючы кірунку і зьместу газэты „Звон“ і усяму беларускаму руху, дакляравау з сягоднішняга дня безынтарасоуна падаваць у нашую газэту весткі і свае агляды з гандлевага і эконамічнага руху нашага краю і заграніцай.

Александра Венцкоускі. Гэтымі днямі пахавалі у Варшаве А. Венцкоускага, слаунага дэмократычнага дзеяча. У лютым месецы гэтага году ен надзвычайным паслом ад Польшчы езьдзіу у Маскву у справе абмену узятых бальшавікамі закладнікау. Сваю місію выпауніу з поунай удачай, але там цяжка захварэу. На пахаваньні яго мeу прамову і беларускі прадстаунік П. П. Аляксюк, каторы зазначыу, што Венцкоускі быу шчырым ваякай за лепшае „заутра“ народау пад клічам: „за вашу і нашу вольнасьць“.

МЕНСКАЕ ЖЫЦЬЦЕ.

Беларускі хор Цяраускага адтрымау ад Бел. Нац. Камітэту 3,000 руб. субсыдыі на паездку у концэртнае турнэ да Вільні і Варшавы.

Прыехау з Варшавы міністр унутраных спрау Бел. Нар. Рэсп. К. Тэрэшчэнко.

Пропускі на выезд у Слуцк (праз ст. Осіповічы і Урэчье) будуць выдавацца у хуткім часе.

У Консэрваторыі заняцьці на усіх курсах пачаліся 2-га кастрычніка.

Тэхнічны аддзел пры вышэйшых курсах адчыняецца у хуткім часе.

Недахват царскіх грошай чуецца у мейсцовых мяняльных крамах і банкірскіх канторах, дзякуючы чаму часта кліенты выходзяць адтуль с пустымі рукамі.

Бонавые карткі (бальшавіцкіе) па якім насяленьне адтрымоувало прадукты, трэба цяпер абменіваць на кніжкі (Катэдральны пляц, № 2).

Хлеб апошнімі днямі прадаецца па $2^1/_2$ р. за фунт.

Малако на рынку прадаецца па 2 р. за кварту.

Бярозавые дровы прадаюцца на рынках па 160—200 руб за воз.

Масло прадаецца цяпер па 25—20 р. ф.

Цукер (у кавалках) у прыватнай прадажы дайшоу да 57 р. фунт.

Мае прыбыць сюды вялікая партыя (10,000 пуд.) цукру з Голяндыі па таннай цане—5 гол. марак за кіло ($2^1/_2$ фун.).

Крываука. У зьвязку з пашыраючайся эпідэміяй крываукі (дезынтэрыі) падаецца да агульнага ведама:

Аб гандлю зелянінаю і садавінамі 1. Гандляваць зелянінай і садавінамі можна толькі у спэцыяльна прызначаных дзеля гэтага мейсцох; 2. зеляніна і садавіны прадаюцца з прырыхтаваных дзеля гэтага сталоу, лаваў, полак і т. д.; 3. Прадаваць зеляніну і садавіны раскіданые на зямлі срога забараняецца; 4. Садавіны і зеляніна перад прадажаю павінны быць добра абмыты; 5. Прыпсутые і нясьпелые садавіны і зеляніну прадаваць срога забараняецца; 6. Асобы, правінiушыеся у невыканаьні гэтае абавязковае пастановы, будуць караца 7-мі дзенным арэштам або штрафам у 500 руб.

Загадчыца мястовым Аддзелам абароны здароуя, Лаунік Магістрату Д-р. **М. Петрусевіч.**

Політычные навіны.

Процібальшавіцкі згавор.

„Neues Wiener Journal“ № 9300—24.IX паведамляе, што у Маскве раскрыты белагвардзейскі згавор проці бальшавіцкай улады. На чале гэтага згавору стаялі і прыймалі у ім чыннасьць прадстаунікі Антанты, к.-д. Шчэпкін, профэсары, вучыцяле, гэнэралы і афіцэры бышага царскага ураду, а так сама два князі; сярод згаворшчыкау не было ніводнага рабочага і селяніна.

Знайдзено шмат зброі і пісаных довадау. Абвінавачаные у згаворы самі не адмауляюцца, што яны сапрауды агэнты Дэнікіна і замерваліся памагчы яму пры паходзе на Маскву.

Конгрэс французкіх социялістау.

На францускім соцыялістычным конгрэсе абгаворвалося пытаньне аб выдаленьні з партыі Альбэрта Тома і інш. Тома у сваей прамове напомніу аб тым, што ен у свой час увайшоу у склад Ураду са згодаю партыі. Людзей, кіравауших партыею, калі яны мелі за сабою большасьць, нельга абвяшчаць не заслужваючыми павагі з тэй толькі прычыны, што большасьць зьмянілася. Тома заявіу, што ня можаісьці разам з тымі, якіе трымаюць старану бальшавікоу. Ен яшчэ на старане Керэнскага, ня гледзячы на яго недастаткі.

Конгрэс прыняу апрацованую рэзолюцыйнай камісіяй пропозыцыю, якая адкідае думку аб выдаленьні 11 дэпутатау, галасаваушых за ваенные крэдыты і агранічваецца выгаварам („Возрожденіе“ № 63—16-IX.)

Рэзолюцыі зьезду польскіх соцыялістау у Вільні.

Зьезд польскіх соцыялістау прыняу, паміж іншымі, гэткіе рэзолюцыі: „Стоячы на грунце самастойнасьці і цэласьці нашага краю, Літвы і Беларусі, які павінен быць у дзяржауна—праунай лучнасьці з Рэчпу Паспалітай Польскай, а гэтак сама на грунце самаазначэньня народау, насяляючых наш край—конфэрэнцыя будзе йсьці да скліканьня Устаноучага Сойму у Вільні, зложанага з прадстаунікоу усіх частак Літвы і Беларусі, выбранага на падставе 5-ці членнае формулы у варунках безумоунай свабоды, зазначаючы, што на гэтым Сойме асобные часьці краю ня могуць быць перагаласоуваны праз іншые часьці гэтага краю“.

„Конфэрэнцыя прызнае, што натуральные варункі, а гэтак сама і сучасны момэнт ствараюць мажлівасьць рэалізацыі лучнасьці працоунае клясы Польшчы, Літвы, Беларусі, Украіны, Латвіі і Эстоніі, як процістауленьня: экспансіі коленізацыйна-цэнтралістычнай Расіі і Нямеччыны і капіталістычным пакусам Антанты“.

Рэдактар-выдавец
Ядв. ЛУЦЭВІЧ.

З дазвал. Цэнзуры. Друкарня Інвалідау, Менск.